

І. КЛИМЕНКО, С. СМОЛЬНІКОВА

**ОЦІНКА ПАМ'ЯТОК
ІСТОРІЇ, АРХІТЕКТУРИ
ТА МІСТОБУДУВАННЯ**

**КИЇВ
Видавництво «АртЕк»
2006**

ББК 65.29-86

К 30

**КЛИМЕНКО І., СМОЛЬНІКОВА С. ОЦІНКА ПАМ'ЯТОК ІСТОРІЇ,
АРХІТЕКТУРИ ТА МІСТОБУДУВАННЯ. – К.: «АртЕк», 2006. – 264 с.**

У посібнику розглядаються питання оцінки нерухомих об'єктів культурної спадщини, а саме: пам'яток історії, архітектури та містобудування.

Приділено особливу увагу стилям і напрямкам в архітектурі будинків-пам'яток, особливостям конструктивних елементів та процедурі обстеження технічного стану пам'яток.

На основі існуючої законодавчої бази та власного досвіду розглянуто питання оцінки пам'яток, наведено приклади розрахунку вартості пам'яток у рамках кожного з підходів до оцінки, термінологію, перелік нормативно-методичної літератури.

Посібник призначений для оцінювачів, фахівців, які працюють у сфері охорони пам'яток, балансоутримувачів та користувачів пам'яток, студентів і слухачів курсів з оцінки нерухомості.

Посібник видано за активної участі В.М. Шалаєва, В.І. Островського, В.Ф. Сухомліна та О.М. Сердюк.

ISBN 966-505-114-8

© Клименко І., 2006

© Смольнікова С., 2006

© Видавництво «АртЕк», 2006

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Міжнародний досвід

На сьогодні міжнародний досвід з охорони та використання об'єктів культурної спадщини достатньо вивчений, а ряд міжнародних конвенцій, угод та рекомендацій ратифіковані урядом.

На жаль, стосовно міжнародного досвіду оцінки об'єктів культурної спадщини ситуація прямо протилежна. З існуючої інформації ми маємо можливість лише скласти загальне уявлення про особливості оцінки пам'яток у різних країнах і зовсім не з причин закритого доступу до нормативних документів інших країн, а через те, що міжнародне законодавство не містить норм щодо визначення цінності пам'яток у грошовому вираженні.

Наприклад, у Франції вартість пам'ятки насамперед залежить від ступеня її збереженості. Найдорожча нерухомість — палаци в стилі ампір з інтер'єрами, меблями, сімейними архівами, бібліотекою і прилеглим парковим ансамблем, що збереглися. Проте напівзруйновані будівлі романської епохи часто продаються за символічною ціною — 1 євро. Правда, фізичний стан не позбавляє власника від необхідності проведення науково обґрунтованої реставрації і забезпечення відкритого доступу громадян у свої володіння. Пам'ятки у Франції вважаються «обтяженою власністю» і по кишені тільки дуже заможним. Багато замків переобладнано в шикарні готелі, номери в яких здаються за ціною від 200 євро за добу.

У Німеччині використовують роздільні методики оцінки для будівель і землі. Причому вартість останньої витікає з вартості історичного об'єкта з урахуванням розміщення на ній інших споруд. Звідси визначають і ставки капіталізації нерухомості. Конституція Німеччини захищає не тільки культурно-історичні цінності, а й власність. Тому держава, обтяжуючи інвесторів, зобов'язана надати пільги.

Однак у Німеччині саморегульовані об'єднання оцінювачів так і не змогли домовитися між собою про вироблення єдиних методик і етики ведення бізнесу.

У Чехії питання вартості пам'яток вирішується на спеціальних аукціонах.

Чеська Республіка, і особливо Прага, славляться в світі своїми унікальними пам'ятками. Чинний закон про охорону історичної спадщини в Чеській Республіці діє з 1987-го року, і, на думку істориків та громадськості країни, не дуже вдалий. Чеський уряд розробив і схвалив проект нового закону про охорону пам'яток і направив його на обговорення до парламенту. Але провідні фахівці з історії та мистецтвознавства Чехії вважають цей проект закону швидше експериментом, ніж серйозним юридичним документом. Згідно з проектом закону об'єкт, що входить до числа пам'яток культури,

вважається збитковим для його власника. Крім того, проект вважає пам'яткою виключно те, що можна бачити з вулиці. З цього витікає, що інтер'єри історичних будівель до пам'яток не належать. Тому зазначений проект було вирішено відкласти і розробити новий, над яким працюватимуть політики разом з істориками і фахівцями з охорони пам'яток.

В Італії урядом проведено оцінку балансової вартості ряду пам'яток, що, на думку фахівців, є першим кроком до їх приватизації.

В Угорщині взяти в оренду пам'ятку можна за конкурсом, які регулярно проводить державне казначейство. Головний критерій відбору — найпривабливіший, з погляду відомства з охорони пам'яток, варіант використання (готель, купальня, виставковий зал, музей тощо). Що ж стосується реставрації, то держава готова надавати власнику підтримку у вигляді дотацій, кредитів і податкових пільг (всі заощаджені таким чином засоби власник зобов'язаний вкладати в реставрацію будівлі і прилеглої території). Зрозуміло, що на території пам'ятки забороняється будь-що ламати, перебудовувати і переробляти. За дотриманням охоронних зобов'язань стежить спеціальна архітектурна поліція, яка має право застосовувати до порушників санкції.

1.2. Облік та охорона архітектурної та містобудівної спадщини

Пам'ятки архітектурної та містобудівної спадщини України є об'єктами багатовікової самобутньої культури нашого народу, які органічно вписуються в світову культурну спадщину. Об'єкт культурної спадщини — місце, споруда (витвір), комплекс (ансамбль), їхні частини, пов'язані з ними території чи водні об'єкти, інші природні, природно-антропологенні (природні та ті, що виникли внаслідок діяльності людини) або тільки створені людиною об'єкти незалежно від стану збереженості, що донесли до нашого часу цінність з антропологічного (антропологія — наука про походження і еволюцію людини, утворення рас), археологічного, естетичного, етнографічного, історичного, мистецького, наукового чи художнього погляду і зберегли свою автентичність (Закон України «Про охорону культурної спадщини»).

Наша країна має об'єкти культури часів первісно-общинного ладу. Загальна кількість пам'яток, що перебувають на державному обліку, перевищує 130 тисяч. Серед пам'яток національного значення є кілька комплексів, внесених до Списку всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. Це ансамблі Києво-Печерської лаври, Софії Київської та історичного середмістя Львова. Вони вважаються пам'ятками всесвітнього значення. Готується подання до ЮНЕСКО щодо включення до Списку всесвітньої культурної спадщини історичних центрів міст Одеси та Кам'янця-Подільського, деяких інших міст. Крім цих пам'яток, існує значна кількість (понад 6800) щойно виявлене-

них пам'яток архітектури і містобудування, які після відповідних досліджень мають бути взяті на державний облік за відповідною категорією цінності. В Україні є 1399 міст і селищ та понад 8 тисяч сіл з цінною історико-архітектурною спадщиною.

Кількість пам'яток у всьому світі з часом зменшується. Зберегти їх намагається вся світова спільнота. Ця проблема залишається гострою і для України. Наприклад, в період з 1920 до 1988 рр. було втрачено понад 50 відсотків пам'яток церковної архітектури. Руйнування їх було складовою цілеспрямованої державної політики правлячого тоталітарного режиму. Нищилися об'єкти, які були віхами національної історії. Починаючи з часів колективізації було спалено чи розібрано на дрова безліч дерев'яних парафіяльних церков XVII—XVIII століть, а також чимало мурованих храмів (Олександрівський собор у м. Симферополі). Упродовж 1034—1939 рр. тривав етап руйнування Михайлівського Золотоверхого монастиря у м. Києві, кафедральних соборів у Полтаві, Одесі, Кам'янці-Подільському. З 1962 р. розпочався похід проти релігії і Церкви, жертвами якого стали Троїцький собор у м. Глухові, Воскресенська церква у м. Путивлі та багато інших. Останній етап організованого руйнування пам'яток архітектури припадає на роки горбачовської «перебудови». Керівництвом країни було прийняте рішення про знесення кількох десятків закритих церков XII—XVIII століть. В 1987 р. були зруйновані кілька стародавніх храмів, зокрема Троїцька церква в м. Лебедині Сумської області. Загальна втрата об'єктів архітектурної спадщини складає 396 об'єктів. Найбільше (256 об'єктів) пам'яток архітектури знищено внаслідок державної політики нищення об'єктів спадщини. З різних причин велика кількість історичних промислових будівель і споруд зазнала суттєвих змін в основному через збільшення потужності виробництва або при переведенні його в іншу галузь.

Не виключено, що найближчим часом деякі історичні, але морально застарілі виробництва будуть ліквідовані у зв'язку з містобудівним перетворенням, особливо актуальним для центральних частин міст.

Утвердження України як незалежної держави нерозривно пов'язане з плеканням національної архітектурно-містобудівної спадщини. Тому Конституцією України, чинним законодавством визначено, що усі пам'ятки охороняються державою.

На момент проголошення незалежності Україна підтвердила приєднання до Гаазької конвенції 1954 р., міжнародної Конвенції «Про охорону культурної і природної спадщини» 1972 р. тощо. Всі міжнародні документи передбачають заходи відповідальності за порушення, які в загальному вигляді включають державний примус щодо порушення з метою відновлення зруйнованих об'єктів культурної спадщини і руйнування будь-яких незаконно зведе-

Література

1. Акуленко В. И. Охрана пам'яток культури в Україні 1917—1990. — К.: Вища школа, 1991. — 274 с.
2. Арзамасцев В. П. Музееведческие размышления о мемориальных объектах. // Музеи Москвы и музеология XX века. Тез. науч. конф. — М., 1997.
3. Архітектурна спадщина України. За редакцією Тимофієнка. — К.: Українознавство, 1996. — 271 с.
4. Безродный П. П. Архитектурные термины. Краткий русско-украинский словарь. Вища школа 1993. 272 с.
5. Бертевев И. А., Батажкова В. Н. Черски историй архитектурных стилей. Учебное пособие. М., Изобразительное искусство. 1983. 384с.
6. Боровков А. А. Стиль в архитектуре. — П., Знание, 1972. — 20 с.
7. Власов В. Стили в искусстве: Словарь. — СПб., 1995.
8. Вечерський В. В. Втрачені об'єкти архітектурної спадщини України. — К., 2002.
9. Вечерський В. В. Реставрація пам'яток архітектури // Пам'ятки України. — 1997. — № 1.
10. Веденин Ю. А., Шульгин П. М. Новые подходы к сохранению и использованию культурного и природного наследия в России // Известия академии наук. Сер. геогр. 1992. № 3. Всемирное культурное и природное наследие: документы, комментарии, списки объектов. — М.: Институт наследия, 1999.
11. Восстановление памятников культуры (проблемы реставрации) / Под ред. Д. С. Лихачева. — М., 1981.
12. Глаголев А. И. О ценности памятника культуры и ее экономическом выражении // Памятниковедение. Теория, методология, практика. НИИ культуры. — М., 1986.
13. Гребенюк Г. С. Ремонт и реставрация жилых и общественных зданий. — К., Будівельник, 1996. — 288 с.
14. Державний класифікатор будівель та споруд ДК 018-2000.
15. Державний реєстр національного культурного надбання (пам'ятки містобудування і архітектури) // Пам'ятки України. — 1999.
16. Дроздов В. А. Архитектура промышленных предприятий, зданий и сооружений. — М., Стройиздат, 1990. — 638 с.
17. Дукальский В. Ю. Памятники истории и культуры в системе музейной деятельности. // Памятниковедение: Теория, методология, практика. Сб. науч. тр. — М., 1986.
18. Заварихин С. П. Историко-архитектурные аспекты экспертизы недвижимости.
19. Игнаткин И. А. Архитектура классицизма на Украине. Автореферат дис. на соиск. ученой степени доктора архитектуры. Институт живописи, скульптуры и архитектуры им. И. Е. Репина. — К., 1974. — 54 с.
20. Игнаткин И. А. Охрана памятников истории и культуры. Справочное пособие. — К.: Вища школа, 1990. — 223 с.
21. Исследование и охрана архитектурного наследия Украины. Сборник. — К.: КиевЗНИИЭП, 1980. — 114 с.
22. Історія української архітектури. За редакцією проф. В. Тимофієнка. — К.: Техніка, 2003.
23. Калпун А. И. Стиль и архитектура. — М.: Стройиздат, 1985. — 232 с.
24. Кильте Т. Л. Основы архитектуры. — М.: Высшая школа, 2002. — 159 с.
25. Кириченко Е. И. Русская архитектура 1830-1910-х годов. — М., Искусство, 1982. — 399 с.
26. Клименко И. Н., Скибицкая Т. В., Шалаев В. Н., Сердюк Е. М., Аджиев Т. М. Памятники архитектуры как объект оценки. — К., 1999. — 116 с.
27. Конвенция об охране всемирного культурного и природного наследия, принятая Генеральной конференцией на семнадцатой сессии. — Париж: ЮНЕСКО, 1973.
28. Консервація і реставрація пам'яток архітектури. Методичний посібник. — Інститут Укрзахдпроектреставрація, 1996. — 586 с.
29. Концепция комплексной программы сохранения и использования историко-культурного и природного потенциала исторического города Каргополя и Каргопольского района // Экология культуры. Информационный бюллетень. — Архангельск: Комитет по культуре и туризму администрации Архангельской области, 1998. № 4 (7).
30. Лазарев А. Г., Лазарев А. А. История архитектуры и градостроительства России, Украины, Белоруссии VI—XX вв. — Ростов-на-Дону, 2003. — 504 с.
31. Лесик А. В. Охрана и рациональное использование памятников архитектуры. — Львов: Высшая школа, 1987. — 125 с.
32. Лихачев Д. С. Экология культуры // Памятники Отечества: Альманах Всероссийского общества охраны памятников истории и культуры. — М., 1982. — № 2.
33. Лосицький Ю., Власова Т. Про архітектурну історичну спадщину // Архітектура України, 1992. — № 1.
34. Лосицький Ю. Г. До питання відтворення втрачених пам'яток архітектури // АНТ — К., 1999. — № 1.
35. Мжельский М. Б. Основы технической экспертизы и эксплуатации зданий и сооружений. — ООО «Сибирский Центр Оценки».
36. Миловидов Н. Н., Орловский Б. Я. Архитектура гражданских и промышленных зданий. Гражданские здания. — М.: Высшая школа, 1987. — 351 с.
37. Михайловский Е. В. Методика реставрации памятников архитектуры. — М., 1977.
38. Музыченко О. В. О функциях памятника архитектуры в современной социалистической культуре. // IV Московские философские чтения молодых ученых. — Вып. 3. — М.: МГУ, 1986.
39. Нагорский Н. В. Музей в духовной жизни общества. — СПб., 2004.
40. Олейник П. П., Дубина Т. Н. Обследование и оценка технического состояния зданий и сооружений.
41. Орловский Б. Я. Архитектура. — М., 1984.
42. Орловский Б. Я., Орловская Я. Б. Архитектура гражданских и промышленных зданий. Промышленные здания. — М.: Высшая школа, 1985. — 287 с.
43. Орловский Б. Я., Сербанович П. П. Архитектура гражданских и промышленных зданий. Общественные здания. — М.: Высшая школа, 1978. — 271 с.
44. Пашков Е., Бессонов Г. Диагностика деформаций памятников архитектуры. — М., 1984.
45. Подьяпольский С. С., Бессонов Г. Б., Беляев Л. А. Реставрация памятников архитектуры. — М.: Стройиздат, 2000. — 288 с.
46. Правові акти з охорони культурної спадщини. Держкоммістобуду-архітектури України, НДЦІАМ, Управління охорони і реставрації пам'яток містобудування і архітектури. — К., НДЦІАМ, 1995. — 150 с.
47. Праці центру пам'ятокознавства. — К.: Віпол, 1982. — 197 с.
48. Проектирование промышленных зданий. Программа курса. — М.: Высшая школа, 1965. — 20 с.
49. Проценко А. А. Історія київського некрополя. — К., 1995.
50. Ранінський Ю. В. Памятники архитектуры и градостроительства. — М.: Высшая школа, 1988. — 60 с.
51. Сборник материалов всесоюзной конференции по сохранению и развитию уникальных исторических территорий. — М.: Советский фонд культуры, 1990.
52. Соколовский Д. В. Мнение об оценке зданий-памятников истории и культуры.
53. Соловьев А. К. Техническая экспертиза недвижимости как составная часть работы по ее оценке.
54. Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини. Збірник наукових праць з мистецтвознавства, архітектури і культурології. — К.: Музична Україна, 2004. — 228 с.
55. Техническая экспертиза жилых домов старой застройки. — Л., 1977.
56. Томчин Григорий. Экономика материальной памяти. Критерий оценки эффективности охраны памятников истории.
57. Унікальні території в культурному наслідді регіонів / Под ред. Мазурова Ю. Л. — М.: Інститут насліддя, 1994.
58. Фанинский Ю. В. Основы сохранения памятников архитектуры в преемственном развитии ансамбля. Курс лекций. — М.: Мархи, 1980. — 90 с.
59. Фомин С. Е. Методика оценки износа и остаточного срока эксплуатации строения. — СПб.: Издание СПбГТУ, 1994.
60. Хроніка 2000. Український культурологічний альманах. — К., 1994. — № 1—2.
61. Цапенко М. Архитектура Левобережной Украины XVIII-XVII веков. — М., 1967.
62. Энтони Уайт, Брюс Робертсон. Архитектура, формы, конструкции, детали. Иллюстрированный справочник. — М.: Астрель, 2003.
63. Ясин Е. Г. Модернизация экономики и система ценностей. — М.: ГУ-ВШЭ, 2003.

Зміст

ПЕРЕДМОВА	3
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	9
1.1. Міжнародний досвід	9
1.2. Облік та охорона архітектурної та містобудівної спадщини	10
1.3. Діюча законодавча база, що регулює проведення грошової оцінки пам'яток в Україні	14
1.4. Поняття «пам'ятка» та Державний реєстр пам'яток	16
1.4.1. Історія питання	16
1.4.2. Поняття «пам'ятка» в українському законодавстві	18
1.4.3. Випадки проведення оцінки пам'ятки	21
Розділ 2. ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП ДО ОЦІНКИ ПАМ'ЯТКИ	22
2.1. Вибір оцінювача	22
2.2. «Презентація» об'єкта оцінки	22
2.3. Визначення бази оцінки пам'ятки та виду вартості	23
2.4. Укладання договору на проведення оцінки пам'ятки	26
2.5. Необхідна документація для здійснення оцінки пам'ятки	28
2.5.1. Документ, що підтверджує права на пам'ятку	29
2.5.2. Паспорт пам'ятки	29
2.5.3. Облікова картка пам'ятки	31
2.5.4. Технічний паспорт	31
2.5.5. Матеріали інвентаризації, проведеної балансоутримувачем пам'ятки	32
2.5.6. Акт технічного стану пам'ятки	33
2.5.7. Документ, що засвідчує встановлення зони охорони пам'ятки	34
2.5.8. Охоронний договір	35
2.5.9. Інші матеріали, що містять відомості про пам'ятку	35
РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ОБ'ЄКТА ОЦІНКИ	37
3.1. Класифікація пам'яток	37
3.2. Стили і напрямки в архітектурі України	43
3.2.1. Візантійський (слов'яно-візантійський) архітектурний стиль VI—XII ст.	44
3.2.2. Українське бароко	45
3.2.3. Класицизм. Ампір	46
3.2.4. Архітектурно-композиційні форми та їх еволюція в XIX—XX ст.	47
3.2.5. Історизм і система неостилів (середина — кінець XIX ст.)	48
3.2.5.1. Еклектицизм	48
3.2.5.2. Неоготика	49
3.2.5.3. Неоренесанс	50
3.2.5.4. Необароко	54
3.2.5.5. Цегляний стиль	54
3.2.5.6. Російський стиль	56
3.2.5.7. Неоросійський і неоукраїнський стилі	58
3.2.5.8. Модерн і його напрямки	58
3.2.5.9. Український архітектурний модерн	66
3.2.5.10. Неокласицизм	67
3.2.5.11. Радянська архітектура (1930—1950-ті роки). Раціоналізм. Конструктивізм	71
3.3. Характеристика старої забудови	75
3.4. Визначення архітектурно-технічних показників	80

3.5.	Класифікація та характеристика житлових будинків	82
3.6.	Житлові прибуткові будинки середини ХІХ — початку ХХ ст.	86
3.6.1.	Основні характеристики житлових будинків. Типи планування приміщень ..	94
3.6.2.	Основні характеристики промислових будинків	96
3.6.2.1.	Класифікація промислових будинків та споруд	99
3.6.2.2.	Архітектурно-планувальні рішення промислових будинків	101
3.6.2.3.	Архітектура промислових будівель кінця ХІХ — початку ХХ ст.	102
3.7.	Характеристика конструктивних елементів	104
3.7.1.	Фундамент	104
3.7.2.	Стіни	106
3.7.3.	Перекриття	109
3.7.4.	Зв'язки	113
3.7.5.	Дах. Покрівля	113
3.7.6.	Підлога	115
3.7.7.	Сходи	115
3.7.8.	Вікна	117
3.7.9.	Двері. Ворота	119
3.7.10.	Балкони, еркери, лоджії	122
3.7.11.	Інженерне обладнання будинків	124
3.8.	Терміни служби будівель. Види ремонтних робіт	125
РОЗДІЛ 4. ПРОЦЕДУРА ГРОШОВОЇ ОЦІНКИ ПАМ'ЯТКИ		130
4.1.	Проведення експертизи історичної, архітектурної, містобудівної, художньої, наукової чи іншої культурної цінності пам'ятки, збереження її первісного (автентичного) вигляду	130
4.2.	Визначення вартості творів монументального образотворчого мистецтва та елементів декоративно-прикладного мистецтва	132
4.3.	Проведення експертизи технічного стану пам'ятки	133
4.3.1.	Загальне обстеження забудови	133
4.3.2.	Фотографування пам'ятки	138
4.3.3.	Обстеження пам'ятки	146
4.3.4.	Причини руйнування будівель. Види деформацій	158
4.4.	Визначення вартості пам'ятки	162
4.4.1.	Вибір методичних підходів до оцінки пам'ятки	162
4.4.2.	Витратний підхід	164
4.4.2.1.	Визначення коефіцієнта, що враховує цінність пам'ятки	166
4.4.2.2.	Визначення зносу пам'ятки	173
4.4.2.3.	Визначення показника схоронності	179
4.4.2.4.	Визначення вартості творів монументального, декоративного та образотворчого мистецтва, які не можна відокремити від пам'ятки без завдання їй шкоди	182
4.4.2.5.	Визначення вартості прав, пов'язаних із земельною ділянкою	182
4.4.3.	Дохідний підхід	183
4.4.3.1.	Найбільш ефективне використання пам'ятки	183
4.4.3.2.	Прогнозування доходу від використання пам'ятки	189
4.4.3.3.	Визначення витрат на утримання пам'ятки	192
4.4.3.4.	Визначення додаткових ризиків, пов'язаних з особливостями використання і отримання доходу від використання пам'ятки	193
4.4.5.	Узгодження результатів розрахунків вартості пам'ятки	194
4.4.6.	Складення звіту про оцінку пам'ятки	195
4.4.7.	Висновок про вартість пам'ятки	196

ДОДАТКИ	197
Основні визначення та термінологія, що зустрічаються при проведенні грошової оцінки пам'ятки	198
Терміни та визначення згідно з чинною Інструкцією про порядок проведення технічної інвентаризації об'єктів нерухомого майна	211
Перелік нормативних документів	214
Споруди. Класичні ордери: елементи колони	218
Споруди. Класичні ордери: колони	219
Конструкції. Типи арок	220
Конструкції . Сходи	221
Конструкції. Мурування 2	222
Конструкції. Дерев'яні конструкції	223
Конструкції. Типи дверей	224
Конструкції. Мурування 1	225
Конструкції. Елементи арки	226
Конструкції . Елементи вікна	227
Конструкції. Склепіння	228
Конструкції. Кам'яні стіни	229
Конструкції. Елементи дверей	230
Конструкції. Куполи	231
Конструкції. Несучі елементи покрівлі	232
Конструкції. Типи даху	233
Декор. Орнаментальні мотиви 1	234
Декор. Архітектурні обломи 1	235
Декор. Архітектурні обломи 2	236
Конструкції. Типи вікон	237
ПОСТАНОВА КМУ від 26 вересня 2002 р. № 1447. Про затвердження Методики грошової оцінки пам'яток	238
ПОСТАНОВА КМУ від 12 серпня 1992 р. № 466. Про затвердження Положення про Державний реєстр національного культурного надбання	251
ПОСТАНОВА КМУ від 28 грудня 2001 р. № 1768. Про затвердження Порядку укладення охоронних договорів на пам'ятки культурної спадщини	253
ПОСТАНОВА КМУ від 27 грудня 2001 р. № 1760. Про затвердження Порядку визначення категорій пам'яток для занесення об'єктів культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України	258
ПОСТАНОВА КМУ від 9 вересня 2002 р. № 1330. Про затвердження Комплексної програми паспортизації об'єктів культурної спадщини на 2003 — 2010 роки	262
НАКАЗ Міністерства культури і мистецтв України, Державного комітету України з будівництва та архітектури від 13 травня 2004 року № 295/104. Про затвердження форм облікової картки та паспорта об'єкта культурної спадщини	266
НАКАЗ Міністерства культури і туризму України від 5 грудня 2005 року № 900. Про затвердження Порядку видачі свідоцтва про реєстрацію об'єкта культурної спадщини як пам'ятки	271
ПОСТАНОВА КМУ від 3 липня 2006 р. № 909. Про затвердження Порядку визнання населеного місця історичним	275
ПОСТАНОВА КМУ від 15 березня 2006 р. № 336. Про Державну службу з питань національної культурної спадщини	277
ЛІТЕРАТУРА	284

Ірина Клименко з 1995 року працювала в консалтинговій компанії «Увекон» провідним експертом-оцінювачем з оцінки майна та майнових прав. За фахом архітектор. Є співавтором першого видання посібника «Пам'ятки архітектури як об'єкт оцінки», книги «Оценка произведений изобразительного искусства-картин живописи». Читала лекції з оцінки в Українській комерційній школі, Київському коледжі нерухомості. Має ряд публікацій з проблем оцінки. Розділи цієї книги – її остання робота – в листопаді 2005 року Ірина Миколаївна покинула нас назавжди.

Світлана Смольнікова працює в консалтинговій компанії «Увекон» з моменту її заснування. Провідний експерт-оцінювач. За фахом математик. З 1998 року в компанії очолює напрямок з оцінки пам'яток. Провела роботу з оцінки більш 30 пам'яток історії та архітектури, в тому числі об'єктів національних заповідників та музеїв України. Керівник Департаменту компанії «Увекон» з оцінки об'єктів культурної спадщини.

**З питань придбання книги
просимо звертатися в консалтингову
компанію «УВЕКОН»**

**м. Київ, вул. Струтинського, 8
тел.: (+80 44) 502 4594, 502 4597
www.uvecon.com, e-mail: info@uvecon.com**